

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

EM 2018/15a
05.10.18.
Sara Olsvig

Åbningsdebat på baggrund af åbningstale af Formanden for Naalakkersuisut. (Formand for Naalakkersuisut)

Lad os sammen værne om demokratiet

En ny valgperiode er i gang, den 13. siden vi fik Inatsisartut, Grønlands Parlament. Og i år markerer vi endnu en milepæl i vores demokrati. Det er 30 år siden vi også her i landet adskilte regering og parlament. Magtens deling er helt fundamentalt for vores samfund. Dens formål er at sikre, at der er balance i den måde magten er fordelt. Derfor er det altid med stolthed vi står her i salen på vegne af befolkningen og demokratiet, og med nye folkevalgte blandt os. Vi håber at kunne leve op til de forventninger man med rette bør have til os om samarbejde.

Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at takke alle som trådte vejen for os. Velkommen til alle jer medlemmer til starten af dette inatsisartutår.

Vi skal værne om parlamentarismen

Vi har noget vi skal værne om. Parlamentarismen kan let udfordres når en koalition eller et valgforbund ikke kan adskille den regeringsmæssige opgave fra den parlamentariske opgave. Det er vores fælles opgave, at sikre det ikke sker.

I min tale i dag har jeg tre hovedemner jeg gerne vil drøfte. De menneskelige forhold, behovet for brede forlig om fiskeriloven og lufthavnene og endelig vores sikkerhedspolitiske udfordringer i et stadig mere udsat Arktis.

Første vil jeg forsikre jer om, at et forsøg på politisk at marginalisere Inuit Ataqatigiit ikke kan lykkes. Det er vores parti simpelthen for produktivt til. Vi tænker, derfor er vi. Vi handler, derfor bliver vi. Vi kæmper for befolkningen frem for at kæmpe om taburetter. Vi går gerne i regering, og vi går gerne i opposition. I denne omgang har der ingen tvivl været hos os om, at opposition er det mest rigtige for os. Vi har gjort klart, hvad der er grunden til dette.

Politik er ikke et nulsums-spil

Grønlandsk politik er ikke et nulsums-spil.

Det betyder, at uanset at en sag sikrer ét parti hvad de har ønsket betyder det ikke, at et andet parti har tabt. Politik er dialog, politik er kompromiser, politik er meninger som mødes, og alle kan vinde i samme sag, ligesom alle kan tabe i samme sag.

Derfor lyder det godt for os, når koalitionen og støttepartiet siger, at der er plads til Inuit Ataqatigiit i de kommende forlig. Det er vi glade for, for aftaler i en

mindretalskoalition med et middelstort støtteparti er ikke brede forlig. Brede forlig får vi først hvis I og vi formår at mødes på tværs af koalition og opposition, og dem derimellem.

Vi kræver et løft af handicapområdet

Men lad os nu også bruge vores energi på de virkelige udfordringer ude i blandt befolkningen.

I vinter var jeg en tur i Uummannaq. Her mødte jeg en mand med handicap som alle dage han kan komme til det benytter sig af kommunens værested. Han havde lavet et lilla stearinlys og en grøn sparefrø ved brug af værestedets hobbytilbud. Vi havde en god samtale om dette og hint, og jeg fik et klart indtryk af, at manden har en masse at bidrage med, som han ikke føler samfundet giver plads til. Jeg fik de fine gaver med hjem som et minde om hans og de ansattes ord.

Der er hårdt brug for, at vi gør det meget, meget bedre på handicapområdet. Værestedet og hobbyrummet er eneste tilbud til manden, som selvfølgelig ønsker at bruge sine dage fornuftigt og bidrage til samfundet.

Rummeligt arbejdsmarked

På værestedet mødte jeg også nogle unge i grøn-lilla Pilersuisoq uniformer. De havde netop været afsted på deres job i butikken, hvor jeg i øvrigt også mødt dem og mærkede den store glæde og stolthed ved at være en del af arbejdspladsen. Det er netop den slags jobs vi skal have flere af. Personer med handicap har også krav på en tilværelse med meningsfyldt arbejde. Vi skal i samarbejde med det private erhvervsliv sikre, at vores arbejdsmarked er meget mere rummeligt end det er i dag.

Men jeg hørte også om de store udfordringer der var i forhold til passende handicapboliger. Vi skal rette op på vores boligpolitik, så vi rent faktisk sikrer værdige forhold for personer med handicap.

Året før det besøgte jeg døgninstitutionen Ivaaraq i Qaqortoq og hørte om udfordringerne med fast arbejdskraft og kompetent ledelse. Og jeg hørte om forældrene til børnene og de unge på døgninstitutionen og deres hjertesorg og frustration over, at være så langt væk fra deres børn i hverdagen. Vi har meget vi skal rette op på.

Alle skal tage del

Lad os nu sætte os sammen og udvikle en politik på handicapområdet, som vi sammen kæmper for over de næste 10 år. Lad os sætte os langsigtede mål så vi sikrer, at vi lever op til vores forpligtelse som samfund, og virkelig skaber ligestilling for personer med handicap.

Så mange, mange mennesker rundt omkring i vores land har brug for langt bedre forhold end dem vi giver i dag. Det kræver, at vi vedtager den kommende nye lov om

støtte til personer med handicap. Men det kræver også, for lovgivning er ikke nok, at vi som samfund tager fat, på tværs af sagsområder, kommuner, selvstyre, boligselskaber og erhvervslivet, og løfter området. Det er bare at komme i gang.

Vi ser fra Inuit Ataqatigiit frem til at høre fra handikaptalsmanden Tilioq. Som vi sagde i går ved førstebehandlingen af finanslovsforslaget kan vi allerede nu se, at der er behov for flere midler til Tilioq. Men der er også behov for, at vi som samfund ved meget mere om handicapområdet. Vi skal alle være med til at sikre den ligestilling vores medmennesker med handicap har ret til.

Fra ord til handling

Også på børneområdet mangler vi den sidste mil. Lad os komme i gang. MIO har længe efterlyst en national handlingsplan for børn og unge. En handlingsplan som skal tage os fra ord til handling. En handlingsplan som skal sikre den tværgående organisering og samarbejde som vi ikke er lykkedes nok med indtil videre.

Vi har fra Inuit Ataqatigiit sat et beslutningsforslag på dagsordenen her på efterårssamlingen om en national handlingsplan, og vi håber, at andre partier vil tage godt imod vores forslag.

Lad os fortsat være ærlige omkring de udfordringer vi har. Jeg er glad for, at overgrebspakken Killiliisa endelig er fremlagt og skudt i gang. Men vi må ikke stoppe der.

Fokus på følgerne af at være i pleje

Vi skal også sikre, at vi har fokus på at nedbringe antallet af børn anbragt uden for hjemmet. Fokus på, hvad det skaber af udfordringer hos den enkelte at have været i pleje eller anbragt. At vokse op uden for hjemmet, uden mor og far og søskende. Vi har et blindt punkt i vores sociale arbejde. Lad os sammen sætte fokus på, hvordan vi bedst muligt kan understøtte de mennesker, som vokser op uden for hjemmet med deraf følgende udfordringer.

Og vi skal tage udfordringen alvorligt. At have været udsat for seksuelle overgreb, at have været omsorgssvigtet, kan for mange mennesker give så store ar på sjælen, at voksenlivet aldrig rigtig går i gang.

Det er mange ressourcer vi i samfundet går glip af, fordi vi ikke laver en tidlig nok indsats, ikke laver nok forebyggelse, og ikke sikrer den tværfaglighed som gør, at ingen falder mellem to stole.

Råd til lufthavne, råd til socialområdet

En rapport viste for et par år siden, at for at sikre en fuld efterlevelse af børnekonventionen i Grønland vil det kræve yderligere 500 mio. kr. til social- og børneområdet. Er det en halv eller en kvart lufthavn? Jeg ved blot, at længere lufthavne ikke kommer til at rette op på vores sociale udfordringer.

De ældre, som ikke får den nødvendige pleje på alderdomshjemmene, børnene som mangler uddannede personale i døgninstitutionerne kan ikke vente på, at den sidste asfalt er lagt på en landingsbane. Der skal helt andre boller på suppen. Har vi råd til lufthavne har vi også råd til at gøre det bedre på socialområdet.

Vi vil fra Inuit Ataqatigiit i denne valgperiode arbejde målrettet på at realisere de mål vi satte os i vores valgprogram ved forårets valg. Det gælder hele socialområdet, og alle andre områder. Og vi ser frem til at samarbejde med alle andre partier om dette.

Godt der nu er konsensus

Selvfølgelig kræver det vækst og flere penge i kassen. Det kommer vi også til at kæmpe for.

Under valgkampen i foråret fremlagde vi derfor fra Inuit Ataqatigiit vores bud på en samlet fiskeripolitik. Det skal sikres, at der kan ske generationsskifte i fiskeriet. Det skal sikres, at kvoterne i højere grad end i dag er samfundsejede. Vi mener, at uddannelse og højere ambitioner i forskningen er en af nøglerne til et stærkere erhverv. Vi mener, at vi skal gennemgå aftalerne med EU med henblik på at undersøge, om vi vil få mest ud af fiskeriet hvis vi selv fisker kvoterne. Alt det gjorde vi klart i vores udspil, ligesom vi gjorde det klart at fiskeriets organisationer skal være med til at sætte rammerne – selvfølgelig ikke bestemme alt, men være med og inddrages.

Vi er glade for, at andre partier nu er med på vognen.

Partnerskaber med erhvervene

Vores krav om inddragelse nu realiseres gennem et kommissionsarbejde. Vores krav er, at fiskeriets organisationer bliver medlemmer af kommissionen. Lad os mødes om en løsning som inddrager og skaber et nationalt kompromis. Det var netop et af de krav vi stillede i de forrige og de seneste koalitionsforhandlingerne med Siumut, og i øvrigt også ved mødet med Naalakkersuisoq for Fiskeri, Fangst og Landbrug Erik Jensen.

Vi skal i det hele taget i langt højere grad gå i partnerskab med erhvervslivet for at sikre gode løsninger som skaber vækst. Og så skal vi koble vores udenrigspolitik med vores handelspolitik. Vi har gjort det i praksis i forhold til fiskeriet i årtier. Lad os brede det ud så også andre erhvervsområder fremmes.

Vi skal få samfundets holdninger til at mødes

Der er rigtig mange forskellige holdninger til lufthavnene i samfundet, som det er vores opgave at prøve at finde en fælles løsning på. Lufthavne har været en af sommerens helt store emner, der har været mange tal fremme og meninger. Inuit Ataqatigiit er kommet med vores udspil, det samme er andre partier. Nu er det vores opgave her i salen at lande en endelige model der kan give ro om beslutningen og finansieringen.

Koalitionens udmeldinger om lufthavne ser vi frem til at høre mere om. Vi hører, at flertallet ønsker at undersøge konsekvenserne af en bibeholdelse af Kangerlussuaq, som er del af vores lufthavnsudspil. Vi kræver et samlet billede på de økonomiske konsekvenser og en klar udmelding om Kangerlussuaqs og Narsarsuaqs fremtid.

Vi håber, at flertallet fortsat vil benytte Inatsisartuts udvalg til at drøfte den store beslutning i, også selvom der er indgået en lufthavnsaftale mellem koalitionen og støttepartiet. Udvalgsarbejdet som har været i gang over hele sommeren, skal ikke sættes ud af spil. Vi er glade for, og takker for, det gode samarbejde vi har i Finans- og skatteudvalget om lufthavnspakken. Vi mener at sommerens mange møder har været med til at belyse mange aspekter af anlægsopgaverne og lufthavnene.

Bruttoskatordningen skal genovervejes

Vi mangler dog i udvalget at tage stilling til de egentlige anlægsforhold. Derfor er der fortsat et kæmpe arbejde for det nye finansudvalg, som skal tage stilling til og belyse konsekvenserne for sundhedsvæsenet, for hjemmehørende arbejdere versus udefrakommende arbejdere, og for de selskaber og virksomheder som skal inddrages i anlægsopgaverne.

Fra Inuit Ataqatigiit ønsker vi ikke, at de udefrakommende arbejdere skal fritages for kommuneskat. Det vil simpelthen skabe for ulige forhold mellem hjemmehørende og udefrakommende arbejdere, og i øvrigt danne en kedelig præcedens for fremtidige anlægsopgaver i byer langs kysten. Alle lufthavnsprojekterne er bynære. Selvfølgelig kommer arbejderne til at færdes på vores veje, benytte sig af vores tilbud og være en del af bybilledet. Det skal vi være klar over og klar til.

Mere fornuftig prioritering af midlerne

Fra Inuit Ataqatigiit vil vi dog samtidig sige højt og gentagende, at fokus på de to store emner, lufthavne og fiskeri, ikke må tage kræfter og ressourcer fra socialområdet, sundhed og uddannelse.

Vi har et samlet og stort ansvar for at handle på de store sociale udfordringer mange i befolkningen står med. At lytte til kritikken af vores sundhedsvæsen. At sikre, at alle kommer godt igennem og videre i uddannelse.

Fiskeri og lufthavne er ikke de eneste store udfordringer hvis vi skal fremme vækst, øge trygheden i befolkningen og bekæmpe fraflytning. Sundhedsvæsenet skal også under lup og fortjener også, at vi sætter os ned og gennemgår hele strukturen og tilbuddene lokalt.

Derfor kræver vi, at de 2,1 mia. kr. vi fortsat skal afsætte til Kalaallit Airports A/S fra landskassen skal prioriteres. Hvor kan vi flytte midler til andre områder, og hvordan kan vi sætte finansieringen sammen så vi ikke støvsuger landskassen? De danske ønsker om investeringer bør give os luft til dette.

Vi har et fælles ansvar for ærligt og realistisk at gennemgå de midler der er planlagt afsat til lufthavne, og sikre, at den mest fornuftige løsning findes, så der også er råd til at løfte andre områder.

Modtagerapparatet skal også være klar

Det der også står klart for os er, at for at den økonomiske vækst skal komme med lufthavnene, så skal modtagerapparatet være lige så klar. Det gælder for en bedre udvikling af turismen og det gælder en bedre udnyttelse af fiskeriet og eksportmulighederne.

Derfor skal der satses endnu mere på målrettede uddannelser, målrettede erhvervstiltag og en langt bedre koordination byerne, bygderne og kommunerne imellem for at sikre, at turisterne kommer rundt – ikke blot til Ilimanaq og Oqaatsut, men også til Igaliku, Ikamiut og alle andre byer og bygder.

Får at alle bygder og byer skal få glæde af nye lufthavne skal vi brede vores indsats ud så de rent faktisk er lokalt funderede og inddrager lokalbefolkningen. Ellers bliver det ikke kun anlægsarbejderne som er udefrakommende, men også fiskeindustrien og turismen som fortsat vil have et øget behov for udefrakommende arbejdskraft.

Det kræver, at vi alle tager fat. Vi skal bort fra klientgørelse og lokalt tage medansvar. Og det skal ske hånd i hånd med lufthavnsbyggerierne hvis vi skal have det maksimale ud af vores milliardinvesteringer.

Danske investeringer velkomne

Som vi tidligere har udtalt byder vi den danske interesse og investeringslyst i lufthavnsprojekterne velkommen. Hensigtserklæringen underskrevet af Formanden for Naalakkersuisut og Statsministeren har givet os et indblik i, hvad det er for beløb og hvordan den danske stat ønsker at deltage. Det finder vi interessant. Der ligger et stort arbejde foran os, og her vil vi understrege at vi taler om Inatsisartut, i at sikre, at den danske stats involvering sker under vilkår som er fuldt ud acceptable for Grønland.

Fra Inuit Ataqatigiit har vi gjort tydeligt, at vores krav er - ingen vetoret til staten, gunstige rentesatser, klarhed omkring afkastkrav. Alt dette ser vi frem til at få fremlagt for Inatsisartut så vi som parlament kan tage stilling.

Samtidig vil vi sige, at den danske stats interesse sker efter års hårdt arbejde, også fra Inuit Ataqatigiit for, at Danmark ikke blot ude fra sidelinjen skal kritisere og kommentere Grønland erhvervsudvikling eller mangel på samme. Vi har ved mange møder siddet over for danske politikere, som ikke har sparet på ytringerne om, at kinesiske investeringer eller involvering fra fremmede stater er for farligt eller usikkert for Grønland.

Et ligeværdigt samarbejde

Vi er glade for, at Danmark endelig selv har taget fat og er kommet med sit eget bud på et samarbejde. Det vigtige for Inuit Ataqatigiit er, at vi i dette samarbejde anser hinanden som ligeværdige partnere, som selvstyreloven foreskriver. Det kræver, at vi i Grønland agerer professionelt, har en høj grad af viden og integritet i arbejdet med investeringer og aftalevilkårene.

Vi vil på det kraftigste opfordre Naalakkersuisut til at udvise en langt større vilje til at involvere Inatsisartut i det videre arbejde. Det gælder også det videre arbejde med amerikanerne, som med deres udtalelse viser, at vores lufthavne fortsat er af stor betydning for de nordamerikanske og transatlantiske sikkerhedsforhold.

Det er oprustning

Ved min deltagelse blandt andet i NATO parlamentarikernes transatlantiske konferencer i Washington DC under min tid i Folketinget hørte jeg klart om de udfordringer amerikanerne og NATO står over for. Der er ingen tvivl for mig om, at når amerikanerne skriver om et behov for at løfte USA's og NATO's kapaciteter i nordatlanten gennem grønlandske lufthavne, så handler det om oprustning. Og det er oprustning på grønlandsk jord.

Kære venner. Vi skal ikke tage hovedet under armen. Vi har hjerte og hjerne. Vi har vores integritet, vi har vores værdier og vi har vores ret til, at vores land ikke bliver en krigssti. Lad os ikke sælge vores sjæl blot for at realisere guldbelagte lufthavne.

Vist skal vi balancere vores eget behov for forsvar med den amerikanske tilstedeværelse, vist har vi også behov for sikkerhed i en verden og en region af kloden som desværre også nu militariseres yderligere. Men vi skal ikke bane vejen for yderligere militarisering.

Ikke mere rænkespil

Lad os derimod tage en dyb og seriøs debat, også med befolkningen om, hvad det vi mener rammerne om den amerikanske tilstedeværelse skal være. Det skylder vi alle de som kæmpede for os – imod opgradering af radaren på Thulebasen, imod militarisering af Arktis, imod amerikanske og danske rænkespil uden om vores folk og beslutningstagere. Hvis ikke vi gør det, vil dette blot være et nyt rænkespil, denne gang med grønlandsk deltagelse gennem et lukket Naalakkersuisut.

Jeg vil sige det klart: en yderligere amerikansk involvering i vores lufthavne må mødes med et krav om genforhandling af forsvarsaftalerne.

Jeg rækker på vegne af Inuit Ataqatigiit hånden frem for et stærkt samarbejde om at sikre, at den videre proces med den amerikanske interesse for vores lufthavne føres åbent, pålideligt, og med bred inddragelse af befolkningen og alle partier.

Demokrati

I Inuit Ataqatigiit er det altid grundlæggende for os at sikre et stærkt demokrati. Inddragelse ser vi som en af vores fornemste opgaver som folkevalgte. Forskellige meninger er det der skaber et dynamisk og stærkt demokrati. Men hvis ikke vi i fællesskab værner om demokratiet kan vi komme til at skabe en stor politikerlede og mindste lysten til at deltage ved valg.

I netop disse år, hvor store beslutninger skal tages er inddragelse altafgørende. Og her er demokratiet det eneste redskab vi har for at sikre en troværdighed i vores arbejde.

Det er mit ønske, at vi taler demokratiet op så vi ikke mister det.

Qujanaq